

EFEKTYWNOŚĆ FUNKCJONOWANIA PRZEDSIĘBIORSTW SEKTORA MSP – PRZYCZYNEK DO DALSZYCH BADAŃ

WPROWADZENIE

Zagadnienie efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw stanowi jeden z istotniejszych przedmiotów zainteresowania zarówno teoretyków, jak i praktyków zarządzania. Naukowcy podejmują liczne próby definiowania pojęcia oraz opracowania metod pomiaru efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw [3, 4]. Przy czym wskazują, iż efektywność jest pojęciem trudnym do zdefiniowania, a tym bardziej zmierzenia [6]. Pojawiają się stwierdzenia, iż obecnie mamy pewien „kryzys nadmiaru w pomiarze efektywności”, związany z wielością „prób pomiaru wszystkiego, co potencjalnie da się zmierzyć, a co niekoniecznie przekłada się na efektywność” [6]. Właściciele jak i menedżerowie przedsiębiorstw, stojąc przed problemem wielości podejść do omawianego zagadnienia [3], często używają prostych, wypróbowanych i obiektywnych miar efektywności, które zdaniem naukowców okazują się być niewystarczające [6].

Pomiar efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw ma kluczowe znaczenie dla oceny ich działalności. Jednak sposób tego pomiaru, użyte wskaźniki będą się różnić w zależności od specyfiki badanych przedsiębiorstw. Ze względu chociażby na możliwości zasobowe sektora MSP (obejmującego małe, średnie oraz mikroprzedsiębiorstwa), wydaje się być koniecznym uwzględnienie tego faktu, przy planowanym pomiarze ich efektywności funkcjonowania.

Waga problemu pomiaru efektywności funkcjonowania wśród sektora MSP może wynikać m.in. z jego znaczenia w gospodarce. Zgodnie z raportem opublikowanym w 2017 roku przez PARP, sektor MŚP stanowi najliczniejszą grupę przedsiębiorstw w Polsce (99,8%). Pod względem struktury branżowej sektora – dominują usługi (50,8%). Co czwarte przedsiębiorstwo sektora działa w branży handlowej (26,1%), a co ósme – w budowlanej (12,8%). Co dziesiąte przedsiębiorstwo (10,4%) działa w przemyśle. Sektor przedsiębiorstw wytwarza blisko trzy czwarte wartości PKB (73,4%), przy czym małe i średnie przedsiębiorstwa generują 50%, a mikro-

przedsiębiorstwa ok. 30,2%. Przemysł wytwarza prawie 18% PKB (generowanego przez sektor MSP). W sektorze według danych GUS na koniec grudnia 2015 r., pracowało 6,5 mln osób, co stanowi 69,1% ogółu osób pracujących w przedsiębiorstwach [37].

EFEKTYWNOŚĆ FUNKCJONOWANIA PRZEDSIĘBIORSTW

Efektywność funkcjonowania przedsiębiorstw może być rozpatrywana w ujęciu ekonomicznym lub organizacyjnym. W literaturze krajowej „najczęściej rozpatrywana jest w ujęciu ekonomicznym” [16], która badana jest jako relacja wyników do nakładów poniesionych w celu ich osiągnięcia. „Definiowana w ten sposób efektywność znajduje szerokie zastosowanie w badaniach na gruncie teorii ekonomii oraz ekonomiki przedsiębiorstw i rachunkowości” [35]. Efektywność organizacyjna w badaniach Ziębickiego (nawiązującego do prac Pszczołowskiego) przedstawiana jest jako: „szeroka kategoria odnosząca się do pozytywnych wyników i atrybutów organizacji” [35]. Efektywność organizacyjna „najczęściej wyrażana jest ona w bardzo ogólny sposób, jako zdolność organizacji do osiągnięcia i realizacji swoich celów operacyjnych” [16] Wobec czego jest to pojęcie szersze niż efektywność ekonomiczna, a badania w tym zakresie prowadzone są rzadziej niż w przypadku efektywności ekonomicznej [7, 35]. Kafel i Ziębicki zwracają uwagę, iż „na przestrzeni lat pojawiło się wiele koncepcji i kryteriów oceny efektywności organizacyjnej, będących przede wszystkim rezultatem rozwoju kolejnych teorii zarządzania” [16].

Literatura często odnosi się do miar finansowych, a jako jeden z podstawowych wskaźników efektywności wskazuje rentowność [17, 33]. Jednak pomiar efektywności oparty wyłącznie na wskaźnikach finansowych okazuje się dziś być niewystarczający – tym bardziej w ujęciu organizacyjnym. W oparciu o analizy literatury Dyduch podkreśla, że „nie istnieje bezpośrednie i jednoznaczne przełożenie z informacji niesionych przez rachunkowość zarządczą na zarządzanie organizacją”. Wskaźniki finansowe nie odzwierciedlają „zmian w strategiach organizacji czy w otoczeniu konkurencyjnym” [6], „nie są one związane z nowym modelem konkurowania, akcentują krótki horyzont decyzyjny, reagują zbyt późno na zagrożenia przedsiębiorstw” [36]. Wobec czego należy uwzględnić w trakcie pomiaru również wskaźniki pozafinansowe.

Szczepańska zwraca uwagę na problem wypracowania systemu oceny efektywności, który „zaspokajałby w sposób uniwersalny potrzeby każdego przedsiębiorstwa” co wynika z [1]:

- trudności w wyborze wskaźników m.in. ze względu na ich dużą liczbę prezentowaną w literaturze przedmiotu;
- konieczności posiadania odpowiednich kompetencji i wiedzy niezbędnej do ich użycia;

- kosztu informacji, który może okazać się niewspółmierny do uzyskanego efektu.

Wobec powyższego istotnym wydaje się być uwzględnienie specyfiki badanego przedsiębiorstwa. Autorzy, zwracają uwagę, że model umożliwiający pomiar efektywności powinien być dostosowany nie tylko do danego typu działalności, ale również do danej organizacji [36]. Według Bielskiego „nie ma jednego najlepszego kryterium oceny efektywności, a ich wybór ma charakter subiektywny i dokonywany jest pod wpływem wartości, preferencji i interesów podmiotu dokonującego oceny”. Kształt systemu oceny efektywności funkcjonowania przedsiębiorstwa powinien być konstruowany w odniesieniu do konkretnej organizacji biorąc pod uwagę m.in. jej bieżące cele i ich hierarchię ważności oraz cel, z punktu widzenia którego dokonuje się oceny [3].

Kafel, Ziębecki uwzględniając specyfikę badanych przedsiębiorstw proponują uwzględnienie następujących wymiarów ich efektywności: ekonomiczno-technicznego, prakseologicznego, instytucjonalnego, behawioralnego i systemowego [16, 36]. W ramach każdego z wymiarów wymieniają poszczególne wskaźniki, które umożliwiają ocenę efektywności funkcjonowania danego podmiotu. Dla porównania – Skrzypek wyróżnia następujące wymiary: finansowy, operacyjny, rynkowy, dynamiczny (rozwojowy), pozyskiwania nowych umiejętności. Bielski – rzeczowy, ekonomiczny, systemowy, polityczny, kulturowy, behawioralny [29]. Jaki analizuje aspekty takie jak: efektywność rzeczowa, ekonomiczna, techniczno-produkcyjna, systemowa, środowiskowa, społeczna, etyczno-kulturowa, behawioralna oraz efektywność oparta na jakości [15]. Marciniak uwzględnia wymiary takie jak: efektywność finansowa, techniczna, organizacyjna, społeczna oraz środowiskowa [21].

Przy postulowanej wielowymiarowości zjawiska, badacze zwracają również uwagę na konieczność opracowania stosunkowo prostego systemu pomiaru efektywności, obejmującego niewielką liczbę miar (np. około trzech miar finansowych i trzech pozafinansowych). To powinno zapewnić „treściwość miar”, w myśl zasady głoszącej, że „że zbyt wiele miar powoduje przekroczenie granic poznawczych i utratę informacji” [6].

Autorzy badań zwracają uwagę na konieczność stosowania obok miar obiektywnych, wskaźników subiektywnych. Jako przykład można przywołać badania Antoncica i Hisricha, którzy efektywność funkcjonowania definiują jako „efekt procesu przedsiębiorczości oparty na tworzeniu czegoś odmiennego, niosącego wartość poprzez poświęcenie czasu i wysiłku, akceptując ryzyko psychologiczne, finansowe i społeczne, a także spodziewanie się wynagrodzenia za włożony wysiłek”. Tak rozumiana efektywność powinna być zdaniem autorów oceniana poprzez „subiektywne odczucia kadry menedżerskiej dotyczące efektów w organizacjach” [6] Zaproponowane przez autorów miary zostały wykorzystane w badaniach z zakresu relacji po-

między orientacją przedsiębiorczą a efektywnością organizacji w kontekście strategicznych problemów rozwoju polskich przedsiębiorstw w 2011 roku [2].

Planując pomiar efektywności funkcjonowania przedsiębiorstwa na gruncie nauk o zarządzaniu warto uwzględnić kwestie z nim związane, a na które wskazuje literatura przedmiotu[3, 6, 16]:

- przyjęcie wielowymiarowej perspektywy;
- przygotowanie modelu uwzględniającego specyfikę badanej organizacji;
- uwzględnienie miar ilościowych i jakościowych;
- wykorzystanie miar finansowych i pozafinansowych;
- użycie miar obiektywnych i subiektywnych;
- posłużenie się miarami uwzględniającymi procesy wewnętrzne oraz zewnętrzne.

EFEKTYWNOŚĆ FUNKCJONOWANIA MSP W DOTYCHCZASOWYCH BADANIACH EMPIRYCZNYCH

Dokonano analizy publikacji naukowych, prezentujących wyniki dotyczące efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw sektora MSP. Efektywność funkcjonowania przedsiębiorstw w niniejszej pracy jest tłumaczona jako: „*performance*”. Ze względu na zainteresowania badawcze autora, dobierając artykuły położono nacisk na badania, w których efektywność funkcjonowania MSP jest zmienną objaśnianą (zależną). Przy charakterystyce badań empirycznych szczególną uwagę zwrócono na użyte wskaźniki efektywności funkcjonowania. Wyniki umieszczono w tabeli 1 chronologicznie oraz według nazwisk autorów (w przypadku publikacji pochodzących z tego samego roku). Uwzględniono wyniki badań opublikowane po 2000 roku.

Przytoczone badania empiryczne zostały przeprowadzone w krajach Unii Europejskiej (np.: Czechy, Austria, Grecja) jak i poza jej granicami (np.: Indonezja, Brazylia, USA). W tabeli zamieszczono wyniki analizy publikacji anglojęzycznych. Niemniej jednak w literaturze polskiej również możemy odnaleźć publikacje przedstawiające wyniki badań empirycznych z zakresu efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw (jako zmienna zależna). W pracach Bratnickiego, Kulikowskiej-Pawlak [2] konstruując narzędzie badawcze odniesiono się do publikacji Wiklund, Shepherd. W trakcie badań „respondenci byli pytani o porównanie w ostatnich trzech latach z głównymi konkurentami: przeciętnego rocznego wzrostu zatrudnienia, przeciętnego rocznego wzrostu sprzedaży, dynamiki udziału w rynku, średniej rentowności sprzedaży, średniej rentowności aktywów, średniej rentowności kapitału własnego, zyskowności, a także zyskowności w porównaniu z konkurentami znajdującymi się na podobnym etapie rozwoju”. Gębczyńska [12] odnosząc się do wskaźników efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw wykorzystanych w trakcie badań zaznaczyła, że „uwaga została zwrócona w szczególności na projekt struktur nośnych i

miar odpowiednich w małych i średnich przedsiębiorstwach. Miary stosowane w tym sektorze do oceny efektywności funkcjonowania, to na przykład wskaźnik McKenzie, a do oceny efektywności rozwoju to na przykład: dynamika zatrudnienia, wzrost sprzedaży czy udział nowych uruchomień w wartości sprzedaży ogółem”. Kmiecik, Michna, Męczyńska [19], którzy badaniami objęli 109 przedsiębiorstw sektora MSP w Polsce, efektywność funkcjonowania MSP mierzyli za pomocą czterech wskaźników: wzrostu przychodów (dane w procentach), wzrostu zatrudnienia (dane w procentach), wzrostu rentowności (dane w punktach procentowych) oraz za pomocą wymiaru efektywność funkcjonowania, mierzonego na skali Likerta (EFMSL).

Tabela 1 Efektywność funkcjonowania jako zmienna zależna w dotychczasowych badaniach empirycznych przeprowadzonych wśród przedsiębiorstw sektora MSP

L.p.	Autorzy (rok publikacji)	Charakterystyka badań empirycznych
1	Wegner D., Zarpelon F.M., Verschoore J.R., Balestrin A. (2017)	Badania (ilościowe) zrealizowano w Brazylii wśród 242 przedsiębiorstw sektora MSP związanych z 49 sieciami przedsiębiorstw [31]. Wykazano, że uczestnictwo w sieci (wspólne planowanie, ewaluacja, komunikacja, wspólne innowacje, przywództwo) pozytywnie wpływa na efektywność funkcjonowania przedsiębiorstw. Subiektywne wskaźniki efektywności funkcjonowania przygotowano w oparciu o strategiczną kartę wyników. Zweryfikowano wiarygodność subiektywnych wskaźników, porównując je z wskaźnikiem obiektywnym efektywności funkcjonowania (procentowa zmiana przychodów w ciągu 3 poprzednich lat).
2	Hoetoro A. (2014)	Badania realizowano za pomocą grup fokusowych, w których wzięło udział 240 respondentów związanych ze wszystkimi zidentyfikowanymi klastrami w jednej z prowincji Indonezji [13]. W badaniu skupiono się na mikro-przedsiębiorstwach oraz małych przedsiębiorstwach. Efektywność funkcjonowania przedsiębiorstw mierzono m.in. za pomocą takich miar jak: wzrost sprzedaży, liczby pracowników w przeliczeniu na pełne etaty, produktywności pracowników.
3	Inmyxai S., Takahashi Y. (2012)	Badaniem objęto 1534 przedsiębiorstwa mikro, małe oraz średnie z różnych sektorów [14]. Dane zaczerpnięto z Enterprises Baseline Survey. Jako miarę efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw przyjęto: wzrost przychodów ze sprzedaży.
4	Fink M., Harms R. (2012)	Przebadano 181 przedsiębiorstw sektora MSP z Czech, Słowenii oraz Austrii [9]. Przyjęto m.in. następujące wskaźniki efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw: cash flow, wzrost sprzedaży, inwestycji.
5	Fink M., Harms R., Kessler A. (2010)	Przebadano 124 przedsiębiorstwa sektora MSP z Czech i Słowenii [8]. Przyjęto m.in. następujące wskaźniki efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw: cash flow, wzrost sprzedaży, inwestycji.
6	Webb B.R., Schlemmer F. (2009)	Badaniami objęto 146 irlandzkich MSP [30]. Przyjęto następujące miary efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw: wyniki finansowe tj. dochody, wzrost sprzedaży, rentowność aktywów.
7	Salavou H., Avlonitis G. (2008)	Badaniami objęto 128 greckich MSP [28]. Przyjęto m.in. następujące wskaźniki efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw: wzrost przychodów, zmiana udziału w rynku.
8	Raymond L., Ber-	Badaniami objęto 107 kanadyjskich przedsiębiorstw produkcyjnych

	geron F. (2008)	sektora MSP [26]. Przyjęto następujące miary efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw: wzrost sprzedaży, produktywność (rentowność brutto na zatrudnionego), rentowność aktywów.
9	Oke A., Burke G., Myers A. (2007)	Badaniami objęto 108 brytyjskich MSP (produkcja, inżynieria, elektronika, IT, telekomunikacja)[24]. Wykorzystano następujące miary efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw: wzrost sprzedaży, wzrost rentowności.
10	Lin C.Y.-Y., Chen M.Y.-C. (2007)	Badaniami objęto 877 tajwańskich MSP (zatrudniających mniej niż 200 pracowników)[20]. Jako miarę efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw wybrano: wzrost wielkości sprzedaży.
11	De Burca S., Fynes B., Brannick T. (2006)	Badaniami objęto 231 irlandzkich przedsiębiorstw usługowych (zatrudniających ponad 20 pracowników) [5]. Przyjęto następujące miary efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw: wzrost rentowności inwestycji, wzrost sprzedaży, wzrost zysku, wzrost udziału w rynku.
12	Wolff, J.A., Pett T.L. (2005)	Badaniami objęto 181 amerykańskich MSP [34]. Przyjęto następujące wskaźniki efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw: stopa wzrostu przychodów i rentowność.
13	Wiklund J., Shepherd D. (2005)	Badania były przeprowadzone w Wielkiej Brytanii, objęły ponad 800 małych firm [32]. Założono, że efektywność funkcjonowania MSP jest zjawiskiem wielowymiarowym i przyjęto następujące miary: rentowność, wzrost sprzedaży i wzrost zatrudnienia, ponadto w katalogu miar uwzględniono również cash flow.
14	Mavondo F. T., Chimhanzi J., Steward J. (2005)	Badaniami objęto 220 australijskich MSP z trzech branż: wysokiej technologii, usługi profesjonalne i przemysł hotelarski [22]. Przyjęto następujące wskaźniki efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw: wzrost udziału w rynku, wzrost sprzedaży, rentowność.
15	Oyeleran-Oyeyinka, B. (2004)	Badaniami objęto 200 firm produkcyjnych z sektora MSP zlokalizowanych w Nigerii, Kenii, Zimbabwie [25]. Wykorzystane wskaźniki efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw to: wzrost sprzedaży, stopa wzrostu eksportu.
16	Freel M. S., Robson P. J. A. (2004)	Badaniami objęto 1347 produkcyjnych i usługowych MSP z obszaru Szkocji i północnej Anglii [11]. Wykorzystano następujące wskaźniki efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw: wzrost liczby pracowników, wzrost przychodów, wzrost produktywności, rentowność sprzedaży.
17	Sadler-Smith E., Hampson Y., Chaston I., Badger B. (2003)	Badania prowadzono w Wielkiej Brytanii [27]. Badaniami objęto małe firmy produkcyjne i usługowe. Jako miarę efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw wybrano: stopę wzrostu przychodów.

Źródło: Badania własne oraz opracowanie na podstawie Michna A., Męczyńska A., Kmiecik R., Sękowska R.: Relationships between Empowerment, Innovativeness, Internationalization and Performance of Polish SMEs: Future Research Directions, „North American Business Press” 2011, Vol. 5(5), p. 46-63; Kmiecik R., Michna A.: Relationship between Knowledge Management and Market Orientation in SMEs. „Proceedings of the Management, Knowledge and Learning (MakeLearn) International Conference”, s. 175-183.

ZAKOŃCZENIE

Teoria jak i praktyka zarządzania przyjęły liczne rozwiązania problemu pomiaru efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw, które zaowocowały bogactwem literatury przedmiotu obejmującym różnorodne definicje oraz mierniki zjawiska [3]. Efektywność może być rozpatrywana w ujęciu ekonomicznym (jako relacja

wyników do kosztów ich osiągnięcia) lub organizacyjnym gdzie efektywność traktowana jest, jako szeroka kategoria odnosząca się do pozytywnych wyników i atrybutów organizacji [36]. Dziś naukowcy nadal stoją przed wyzwaniem wypracowania miar, które z jednej strony byłyby wystarczająco proste do użycia w praktyce zarządzania, szczególnie przez podmioty sektora MSP, a z drugiej na tyle całościowe, aby umożliwić pomiar odzwierciedlającego faktyczną efektywność funkcjonowania badanego przedsiębiorstwa [6].

W literaturze zwracana jest uwaga na konieczność uwzględnienia specyfiki badanych przedsiębiorstw przy pomiarze ich efektywności funkcjonowania. Specyfika sektora MSP może determinować sposób pomiaru efektywności funkcjonowania. Gębczyńska [12] przywołuje za Garengo, Biazzo i Bititci czynniki wpływające na praktyki pomiaru i systemy pomiaru efektywności w małych i średnich przedsiębiorstwach:

- a) Brak zasobów lub ich ograniczona ilość. Pracownicy zaangażowani są w bieżące zadania, nie mając czasu na działania związane z wdrożeniem systemu pomiaru efektywności. Ponadto brak nie tylko zasobów finansowych niezbędnych do wdrożenia takiego systemu, ale również oprogramowania komputerowego, który ułatwiłby ten proces.
- b) Brak kultury zarządczej. Właściciel i menedżerzy mają szeroki zakres obowiązków, pełnią często jednocześnie funkcje operacyjne jak i zarządcze. Co w konsekwencji prowadzi do zaniedbania tych drugich;
- c) Brak planowania strategicznego oraz sformalizowanych procesów podejmowania decyzji sprzyjają orientacji krótkoterminowej, jak i podejściu reaktywnemu w zarządzaniu przedsiębiorstwem;
- d) Brak systemów zarządczych i sformalizowanego zarządzania procesami wpływa na trudności w zebraniu informacji na potrzeby wdrożenia i wykorzystania systemów pomiaru efektywności;
- e) Błędne wyobrażenie o pomiarze efektywności funkcjonowania związane z postrzeganiem go, jako przyczynę biurokratyzacji i przeszkodę w bieżącej działalności.

Można wnioskować, że wobec powyższego, w badaniach z zakresu efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw sektora MSP często korzysta się z stosunkowo prostych wskaźników (por. tab. 1.1) takich jak: wzrost liczby pracowników, wzrost przychodów, wzrost produktywności, rentowność sprzedaży, stopa wzrostu eksportu, wzrost udziału w rynku, wzrost rentowności inwestycji, wzrost zysku. Szczególnie, gdy efektywność funkcjonowania jest rozpatrywana jako zmienna zależna.

Mając na uwadze przeprowadzoną analizę literatury warto również rozważyć sposób wprowadzenia poszczególnych miar do narzędzia badawczego (w trakcie badań empirycznych). Przykładowo Fonfara [10] korzysta z trzystopniowej skali dla

poszczególnych wskaźników (gorzej niż konkurencja, tak samo jak konkurencja, lepiej niż konkurencja). Badania Wegnera Zarpelona, Verschoore, Balestrina [31] wskazują, iż zachodzi pozytywna relacja pomiędzy subiektywnymi i obiektywnymi wskaźnikami efektywności funkcjonowania. Warto również zwrócić uwagę na fakt, iż wskaźniki zostały wprowadzone w ujęciu procentowym: procentowa zmiana przychodów w ciągu 3 poprzednich lat. Takie rozwiązanie pozwala na uzyskanie bardziej obiektywnej odpowiedzi, przy ograniczeniu potencjalnych wątpliwości menedżerów i właścicieli przedsiębiorstw, co do bezpieczeństwa przekazanych informacji o sytuacji przedsiębiorstwa.

Ograniczenia przeprowadzonej analizy mogą wynikać z sposobu doboru publikacji do badań. Niemniej jednak przedstawione w niniejszej pracy analizy mogą zostać wykorzystane jako tło do dalszych rozważań nad efektywnością funkcjonowania przedsiębiorstw sektora MSP. W związku z faktem, iż dobierając publikacje prezentujące wyniki badań empirycznych, zwrócono uwagę na badania, w których efektywność funkcjonowania MSP jest zmienną objaśnianą (zależną), przedstawione analizy mogą zostać użyte do badania analogicznych zależności np.: z zakresu relacji pomiędzy współpracą a efektywnością funkcjonowania przedsiębiorstw sektora MSP.

LITERATURA

1. A. Bielawa. Przegląd kryteriów i mierników efektywnościowych przedsiębiorstw nastawionych pro jakościowo, *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania*, Uniwersytet Szczeciński, nr. 34, Szczecin 2013, s. 23-36.
2. M. Bratnicki, M. Kulikowska-Pawlak. Orientacja przedsiębiorcza i efektywność organizacji w kontekście strategicznych problemów rozwoju, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 219, Wrocław 2011, s. 29-37.
3. M. Bratnicki, M. Kulikowska-Pawlak. Uwarunkowania pomiaru efektywności organizacji, *Zarządzanie i Finanse* 2013, nr 4(2), s. 53-66.
4. A. Czerwińska-Lubszczyk, A. Michna. Złożoność wielowymiarowego pomiaru efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw – przyczynek do dalszych badań, [w:] *Systemy Wspomagania w Inżynierii Produkcji*. Górnictwo – perspektywy i zagrożenia, Badura H., Michna A., Czerwiński S. (red.), PA Nova, Gliwice-Rybnik 2016, s. 248-254.
5. S. De Burca, B. Fynes, T. Brannick. The moderating effects of information technology sophistication on services practice and performance, *„International Journal of Operations & Production Management”* 2006, Vol. 26(11), p. 1240-1254.
6. A. Dyduch. *Współczesne dylematy zarządzania pomiarem efektywności organizacyjnej*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr. 262, Wrocław 2012, s. 86-95.
7. W. Dyduch. System pomiaru efektywności organizacyjnej oparty na przedsiębiorczości, *„Przegląd Organizacji”* 2009, nr 11, s. 10-13.
8. M. Fink, R. Harms, A. Kessler. The moderating role of experience on the relationship between trust and performance of cooperating SMEs in transformation economies, *„Revista de Economía Mundial”* 2010, Vol. 26, p. 135-154.
9. M. Fink, R. Harms. Contextualizing the relationship between self-commitment and performance: environmental and behavioral uncertainty in (cross-border) alliances of SMEs, *„Entrepreneurship & Regional Development”* 2012, Vol. 24(3-4), p. 161-179.

10. K. Fonfara. A typology of company behavior in the internationalization process (a network approach), „*The Poznań University of Economics Review*” 2011, Vol. 2, p. 5-25.
11. M.S. Freel, P.J.A. Robson. Small firm innovation, growth and performance: Evidence from Scotland and Northern England, „*International Small Business Journal*” 2004, Vol. 22(6) p. 561-575.
12. M. Gębczyńska. Pomiar efektywności w małych i średnich przedsiębiorstwach – cechy charakterystyczne i złożoność, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, *Organizacja i Zarządzanie*, z. 63, Gliwice 2013, s. 157-167.
13. A. Hoetoro. Cooperation and competition among clustered MSEs in East Java, „*International Journal of Business*” 2014, Vol. 16(3), p. 275-293.
14. S. Inmyxai, Y. Takahashi. Factors mediating gender and firm performance in Lao micro, small, and medium sized enterprises, „*Asia Pacific Management Review*” 2012, Vol. 17(2), p. 145-175.
15. A. Jaki. Paradygmat efektywności w zarządzaniu, „*Przegląd Organizacji*” 2011, nr. 4, s. 3-7.
16. T. Kafel, B. Ziębecki. *Wymiary i kryteria oceny efektywności organizacji pozarządowej*, [w:] Organizacje komercyjne i niekomercyjne wobec wzmożonej konkurencji oraz wzrastających wymagań konsumentów, red. A. Nalepka, A. Ujwary-Gil, Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University w Nowym Sączu, Nowy Sącz, s. 237-245.
17. J. Keller, R. Pastusiak. Płynność a efektywność funkcjonowania przedsiębiorstwa na przykładzie spółek notowanych na GPW, *Acta Universitatis Lodzianensis, „Folia Oeconomica”* 2014, nr 300, s. 157-170.
18. R. Kmiecik, A. Michna. Relationship between Knowledge Management and Market Orientation in SMEs. „*Proceedings of the Management, Knowledge and Learning (Make-Learn) International Conference*”, s. 175-183.
19. R. Kmiecik, A. Michna, A. Męczyńska. Innovativeness, empowerment and IT capability: evidence from SMEs, „*Industrial Management & Data Systems*” 2012, Vol. 112(5), p.707-728.
20. C.Y.-Y. Lin, M.Y.-C. Chen. Does innovation lead to performance? An empirical study of SMEs in Taiwan, „*Management Research News*” 2007, Vol. 30(2), p. 115-132.
21. S. Marciniak. Ocena efektywności nowatorskich przedsięwzięć techniczno-organizacyjnych – ujęcie holistyczne, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, *Organizacja i Zarządzanie*, z. 73, Gliwice 2014, s. 399-407.
22. F.T. Mavondo, J. Chimhanzi, J. Steward. Learning orientation and market orientation. Relationship with innovation, Human Resource Practices and Performance, „*European Journal of Marketing*” 2005, Vol. 39(11/12), p. 1235-1263.
23. A. Michna, A. Męczyńska, R. Kmiecik, R. Sekowska. Relationships between Empowerment, Innovativeness, Internationalization and Performance of Polish SMEs: Future Research Directions, „*North American Business Press*” 2011, Vol. 5(5), p. 46-63.
24. A. Oke, G. Burke, A. Myers. Innovation types and performance in growing UK SMEs. „*International Journal of Operations & Production Management*”, Vol. 27(7), 2007, p. 735-753.
25. B. Oyeleran-Oyeyinka. Learning, knowledge and skills: implications for firm-level performance in African industry, „*International Journal of Technology Management & Sustainable Development*” 2004, Vol. 3(2), p. 91-113.
26. L. Raymond, F. Bergeron. Enabling the business strategy of SMEs through e-business capabilities. A strategic alignment perspective, „*Industrial Management & Data Systems*” 2008, Vol. 108(5), p. 577-595.

27. E. Sadler-Smith, Y. Hampson, I. Chaston, B. Badger. Managerial behavior, entrepreneurial style, and small firm performance, „*Journal of Small Business Management*” 2003, Vol. 41(1), p. 47-67.
28. H. Salavou, G. Avlonitis. Product innovativeness and performance: a focus on SMEs. „*Management Decision*” 2008, Vol. 46(7), p. 969-985.
29. E. Skrzypek. Efektywność ekonomiczna jako ważny czynnik sukcesu organizacji, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr. 262, Wrocław 2012, s. 313-325.
30. B.R. Webb, F. Schlemmer. The internet as a complementary resource for SMEs: The interaction effect of strategic assets and the internet, „*International Journal of E-Business Research*” 2009, Vol. 5(1), p. 1-24.
31. D. Wegner, F.M. Zarpelon, J.R. Verschoore, A. Balestrin. Management practices of small-firm networks and the performance of member firms, „*Business: Theory & Practice*” 2017, Vol. 18(1), p. 197-207.
32. J. Wiklund, D. Shepherd. Entrepreneurial orientation and small business performance: a configuration approach, „*Journal of Business Venturing*” 2005, Vol. 24(13), p. 71-91.
33. R. Wilczyński. Pomiar efektywności a cele przedsiębiorstw, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, nr. 66, Szczecin 2014, s. 547-558.
34. J.A. Wolff, T.L. Pett. *Innovation, new product development, and internationalization: SME performance implications*, Paper accepted for presentation to the Entrepreneurship division, Academy of Management Conference, Honolulu, Hawaii 2005.
35. B. Ziębicki. *Metodyka oceny efektywności organizacyjnej*, [w:] Historia i perspektywy nauk o zarządzaniu, Mikołaja B. (red.), Wydawnictwo Fundacji Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2012, s. 381-391.
36. B. Ziębicki. *Uwarunkowania oceny efektywności świadczenia usług użyteczności publicznej*, *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Bochni* 2007, nr 6, s. 149-166.
37. Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2017, PARP, https://www.parp.gov.pl/images/PARP_publications/pdf/raport%20o%20stanie%20sektora%20msp%20w%20polsce_2017.pdf (dostęp dnia 13.12.2017).

Data przesłania artykułu do Redakcji: 12.2017

Data akceptacji artykułu przez Redakcję: 02.2018

EFEKTYWNOŚĆ FUNKCJONOWANIA PRZEDSIĘBIORSTW SEKTORA MSP – PRZYCZYNEK DO DAJSZYCH BADAŃ

Streszczenie: *Artykuł powstał w oparciu o badania literatury krajowej oraz zagranicznej z zakresu efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw. Omówiono problem definiowania oraz pomiaru efektywności funkcjonowania przedsiębiorstw. Dokonano analizy wybranych publikacji w celu rozpoznania w jaki sposób jest mierzona efektywność funkcjonowania wśród przedsiębiorstw sektora MSP.*

Słowa kluczowe: *efektywność funkcjonowania, MSP*

PERFORMANCE OF SME – CONTRIBUTION TO FURTHER RESEARCH

Abstract: *This paper is based on a research of domestic and foreign literature in the field of firm's performance. The issue of defining and measuring enterprise performance was discussed here. Selected publications were analyzed for recognition the solution for measuring SME's performance.*

Key words: *performance, SME*

dr Agnieszka Czerwińska-Lubszczyk

Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej

Wydział Zarządzania i Transportu

Katedra Nauk Ekonomicznych i Społecznych

ul. Willowa 2, 43-309 Bielsko-Biała, Polska

e-mail: aczerwinska@ath.bielsko.pl